

Kooliaasta lõpu puhul.

Sellel nädalal lõpetavad koolid oma käesoleva õppeaasta tegevuse. Koolitegevuses on õppeaasta lõpp alati suursündmuseks kõigile asjaosalistele - õpilastele, õpetajaile ja lastevanemaile. Sel puhul on ehk sobiv hetk heita põgus pilk meie noorte kasvatuse ja õpetuse tööväljale.

Igasugune noorte kasvatus algab kodus hällist alates ja peab normaalselt kestma kuni nende täisikka jõudmiseni. Kuna me viibime väljaspool oma kodumaad hajutatud võõra rahva keskel, siis meie noorte kasvatuse tööväli hõlmab peale üldkasvatuse, mis on senini olnud kõigil maaadel peamiselt kodude ja osaliselt koolide ülesandeks, veel rahvusliku kasvatuse ja rahvusliku õpetuse andmise.

Igiaegadest alates on kõigepealt ikka kodu olnud üldkasvatuse aluspõhja panijaks. Sel puhul tekib küsimus: kuidas tänapäeva kodu täidab seda oma ülesannet? Igapäevased tähelepanekud on juba pikemat aega meile näidanud, et kodu mõju laste üldkasvatuse alal näib olevat kohati väga nõrk ja meie rahva vanemale põlvkonnale on ilmne, et see on tunduvalt nõrgenenud. Paljud kodud ei ole laste üldkasvatuse alal tänapäeval enam need institutsioonid, mis nad varem olid ja paksid edasi olema. Rootsi ajakirjanduses ja ka muudes väljaannetes on juba pikemat aega esinenud rohkesti arutlusi kodu tähtsuse järjekindlast nõrgenemisest laste üldkasvatuse alal. Alles hiljuti algas „Svenska Dagbladeti“ veergudel üsna äge vaidlus kodu hoolimatusest oma laste kasvatamises. Üks põhikooli algastme õpetaja märkis kibestunult, et vanemad saadavad nüüd kooli oma lapsi, kes on äärmiselt puuduliku kasvatusega. Seega kodu veeretab oma laste kasvatamise täielikult kooli õlgadele. Tänapäeva kodu näeb oma peamist ülesannet selles, et anda lastele süüa, riietust ja elamis- ja magamisvõimalusi. Õhtuti ja muudel vabadel aegadel jäetakse koguni eelkoolieas olevad lapsed pahatihti täiesti omapead. Koolieas olevate laste omapead jätmist püütakse hüvitada rikkaliku taskuraha andmisega. Antud taskuraha kasutamise kohta aga ei tarvitse lastel enamasti mingit aru anda ja paljude vanemate poolt ei jälgitavat üldse selle kulutamist. Ei olevat aega! Tänapäeva töö- ja elutempo tõttu olevat kõigil alatasa väga kiire! Seetõttu katsutakse vabaneda lastega

tegelemisest, eriti nende kasvatamisest, linnades ja suuremais keskustes. Kool aga ei suuda kasvatuses puudu jäänud osa tasa teha, sest jooksev elu toob järjest uusi probleeme. Esinevat rohkesti omavoli ja vägivalla kasutamist ja kooli õppevahendite ja mööbli lõhkumist juba põhikooli algastmel, kesk- ja kõrgastmest rääkimata.

Kooli ülesandeks on aga esijoones õpetustöö, kuid paljude laste puudulikust kasvatuses tulenevate probleemide lahendamine nõuab koolilt pahahti rohkesti aega ja energiakulu. Seetõttu madaldub kooli õpetustase, mille all kannatavad ka paremini kasvatatud õpilased.

Need on vaid mõningad märkmed, mis on esile kerkinud arutlustes tänapäeva rootsi kooli olukorrast. Ma esitasin neid sellepärast, et meiegi noored saavad oma kooliõpetuse rootsi koolides. Kõige õnnelikumad on noored, kelle vanemad on nad saatnud eesti kooli Stokholmis ja Göteborgis.

Peale üldkasvatuse on nüüd võõrsil asetseva eesti kodu õlgadele langedud veel rahvuslik kasvatus ja rahvuslik õpetus. Oma laste üldkasvatuse alal katsutakse ikka kuidagi toime tulla, kuid sellele lisaks veel rahvuslik kasvatus ja õpetus - see on liiga suur ülesannete koorem, mis käib paljudel lastevanemail lihtsalt üle nende jõu.

Kogu võõrsil viibimise kestel on meil lõpmata palju kõneldud ja kirjutatud kodu tähtsusest. Kui palju on meil ülemaailmses ulatuses igasugustel konverentsidel ja kongressidel vastu võetud ilusaid ja kõlavaid resolutsioone kodu suurest tähtsusest rahvusliku kasvatuses ja õpetuses teostamisel võõrsil. Paljud heaks kiidetud resolutsioonid aga unustatakse kahjuks varsti ja jäävad sinnapaika. Momendil me seisame kibeda tõsiasja ees, et meie kodu mõju rahvusliku kasvatuses ja õpetuses alal on vähenenud ja paljudes perekondades puudub üldse.

Aga siiski: veel pole kadunud kõik! Paljudel puhkudel aitab v ä l i s a b i olukorda parandada, sest tihti on tegemist mitte tahtepuudusega, vaid jõupuudusega. On küll tahet, anda oma lastele ka rahvuslikku kasvatust ja õpetust, kuid ei ole suutmist ja tihti ka oskust seda teha, näit. eesti keele õigekirjutuse alal. On tarvis meie lastevanemaile appi minna. Kõigepealt olgu neile ja kõigile teadmiseks, et lastele, eriti eelkoolieas, ei olegi tarvis eesti keelt sõna otseses mõttes õpetada, vaid laps õpib ja omandab selle rääkides. On tarvis lastega rohkem tegelda ja nendega rääkida eesti keelt. Väikelaste õppimisvõime kuulmise ja matkimise abil on võrratult suurem kui me seda arvame. Seda tõsiasja kinnitavad eriti segaabielludes olevad lapsevanemad, kes paljustki loobudes on püüdnud leida aega ja võimalusi oma lastega tegelemiseks ja eesti keeles rääkimiseks. Sel juhul tuleb sil-

mas pidada seda, et mitte ainult lapsevanem ei räägi eesti keeles ja laps vastab rootsi või mõnes muus keeles, vaid et ka laps peab vastama ja vestlema eesti keeles! See on vaevarikas töö, milleks on vaja aega ja hoolt ja paljustki ilmajäämist. Aga varsti me näeme ja kuuleme nende töövilja laste hea eesti keele oskuses!

Ainuüksi oma koduses kilsas elu- ja tegevusringis õpetatavast ja õpitud eesti keele oskusest ei jätku. Noor vajab teiste seltsi, kus on tarvis tema kodus omandatud eesti keele oskust ja kus ka tema saab seda täiesti näidata. Selles mõttes on ütlemlata suure tähtsusega näiteks puht eestikeelsed suvekodud, eesti nädalad, eesti leerilaagrid ja muud kokkutulekud, kus esineb suhtlemiskeelena ainuüksi eesti keel. Lundi Eesti Täienduskoolis on eesti keel õpilaste omavaheliseks suhtlemiskeeleks mitte ainult õppetundides, vaid ka vahetundides. Selleks ei ole seal vaja õpetajate poolt erilist sundust ega alatist meenutamist. Õpilased on sellest nõudest kodude kaudu teadlikud juba enne täienduskooli astumist.

Aastad veerevad ja noored kasvavad ja sirguvad täisealisteks. Ka siis vajavad nad mõtet ja eesmärki oma eesti keele oskuse säilitamiseks ja edasiarendamiseks. Eesti rahvusse kuuluvustunne, mis on küll kodus maastmadalast temasse istutatud, vajab ikka veel tuge. Sügaval võõra rahva keskel õppides ja töötades võib noor inimene hakata kahtlema selles, kas eestlusel on üldse mingit väärtust. Sellise kahtluse peletamiseks on hädavajalikud kas või lühemaajalised kokkutulekud, kus on osalejateks eri ealisi, ka küpsemasse elujärku jõudnud noori. Näiteks olgu märgitud metmel maal ja mandril korraldatavaid metsaülikoole. Osalemine seal võib muuta noorte meelt ja kahtlevat seisukohta ja anda neile usku, et eestlusel on ikka tulevikku. Ka kõik meie rahvuslikud suurüritused, nagu Eesti Päevad, Estivalid ja laulupeod võivad tugevasti kaasa tõmmata kõiki, nooremaid ja vanemaid noori ja anda neile suurt hooqu eesti keele õppimiseks ja edasiõppimiseks. Eesti keele ja üldse eestluse staatus kerkib nendel puhkudel noorte teadvuses ülimale kõrgusele. Seda rõõmustavat tõsiasja on kogetud kõikjal kõigi meie rahvuslike suurürituste puhkudel, eriti veel siis, kui noored ise on saanud seal aktiivselt kaasas olla, näiteks laulukooris, rahvatantsus või ükskõik mis alal. Meie suurüritused on noortele eesti rahvuse kuuluvustunde kasvatajatena ja kindluseandjatena ütlemlata suure tähendusega.

Lõpuks ma peatuksin veel lühidalt ühe probleemi juures - segaabielud. Üeldakse, et segaabielud on need, mis meie rahvakillukese võõrsil hävitavad. Tõsiasiad kinnitavad siiski, et meil ei tarvitse nii pessimistid olla. Eestlust säilitatakse ja arendatakse edasi siin võõrsil ka segaabieludes rohkem kui me teame aimatagi. Siinkohal olgu esitatud üks näide. Stokholmi Eesti koolis oli nüüd

lõppeval kooliaastal kokku 96 õpilast 70 perekonnast, see tähendab, et mõnest perekonnast oli rohkem kui üks laps. 70 perekonnast oli 38 segaabiellust, see on, rohkem kui pooled, sest puhtest perekondi oli 32. Mulle tundub, et meie rahvas ei teagi seda, et segaabiellud hoiavad meie eesti kooli püsti Stockholmis. Meie tänu ja kiitus eesti emadele ja isadele, kes ka segaabiellust aitavad säilitada eesti kooli! Nii on olukord paljudes kohtades mujalgi, mitte ainult Rootsis, vaid ka teistel maadel.

Segaabielluses on vahest vajadust välisabi järele rohkem kui puhtest perekondades. Uute õppevahendite tootmisel eesti keelt puudulikult või üldse mittevaldavaile lastele on viimasel ajal hakanud Austraalia esirinnas sammuma. Mõned aastad tagasi ilmus seal õpik „Õpime eesti keelt“, mis on määratud lastele 5.-8. eluaasta piirides. Nim. õpiku abikeeleks on inglise keel, kuid selle ümberkohandamine rootsi keelele ja sisult meie oludele seadmine on kergesti võimalik. Seetõttu saaks sellest hea õppevahend ka meie eesti keelt puudulikult oskavaile või koguni umbkeelseile lastele sobiva aluse saamiseks keeleoskuse omandamiseks vastavate vestluste kaudu.

Äsja on Austraalias ilmunud „Festi keel algajatele“, mis on määratud eesti keelt puudulikult oskavatele noortele 14. eluaastast ülespoole. Sellegi abikeeleks on inglise keel ja muidugi sobiv kõigis inglise keelega maades. See ulatuslik õpik (189 lk.) on väga rõõmustavaks lisandiks eesti keele täielikumaks omandamiseks. Olgu tänatud selle koostajad Winifred Oser ja Tiiu Salasoo!

Soovin kõigile head suvepuhkust ja perekondades, kus on lapsi ja noori, siis nendega rohkesti tegelemist ja ainuüksi eesti keeles rääkimist!

Ärgem unustagem tõsiasju: k u i m e k a o t a m e o m a e e s t i k e e l e , s i i s m e o l e m e k ö i k k a o t a n u d !

Herman Rajamaa